

Фізика 10**Урок 61 Розв'язування задач****Мета уроку:**

Навчальна. Закріпити знання за темою «Рівняння стану ідеального газу. Ізопроееси», продовжити формувати навички та вміння розв'язувати фізичні задачі, застосовуючи отримані знання.

Розвивальна. Розвивати уміння правильно розподіляти час; самостійність у навчанні; вміння самостійно застосовувати правила, закони.

Виховна. Виховання дисципліни, чесності, відповідальності.

Тип уроку: урок застосування знань, умінь, навичок.

Наочність і обладнання: навчальна презентація, комп'ютер, підручник.

Хід уроку**I. ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ ЕТАП**

Перевірити виконання вправи № 30: завдання 3, 4.

II. АКТУАЛІЗАЦІЯ ОПОРНИХ ЗНАНЬ ТА ВМІНЬ**III. РОЗВ'ЯЗУВАННЯ ЗАДАЧ**

1. Унаслідок збільшення тиску в 1,5 раза об'єм газу зменшився на 30 мл. Визначте початковий об'єм.

Дано:

$$p_2 = 1,5p_1$$

$$\Delta V = 30 \text{ мл} = 3 \cdot 10^{-5} \text{ м}^3$$

$$V_1 = ?$$

Розв'язання

Скористаємося законом Бойля – Маріотта ($T = \text{const}$):

$$p_1 V_1 = p_2 V_2, \quad p_2 = 1,5p_1, \quad V_2 = V_1 - \Delta V$$

$$p_1 V_1 = 1,5p_1 (V_1 - \Delta V)$$

$$V_1 = 3\Delta V \quad V_1 = 3 \cdot 3 \cdot 10^{-5} \text{ м}^3 = 9 \cdot 10^{-5} \text{ м}^3$$

Відповідь: $V_1 = 90 \text{ мл}$.

2. У гумовій кулі міститься 2 л повітря за температури 20 °С і нормального атмосферного тиску. Який об'єм займе повітря, якщо кулю занурити у воду на 10 м? Температура води 4 °С.

Дано:

$$V_1 = 2 \text{ л} = 2 \cdot 10^{-3} \text{ м}^3$$

$$T_1 = 20 \text{ °С} = 293 \text{ К}$$

$$p_1 = 10^5 \text{ Па}$$

$$h = 10 \text{ м}$$

$$T_2 = 4 \text{ °С} = 277 \text{ К}$$

$$\rho = 10^3 \frac{\text{кг}}{\text{м}^3}$$

$$g = 10 \frac{\text{м}}{\text{с}^2}$$

$$V_2 = ?$$

Розв'язання

Запишемо рівняння Клапейрона:

$$\frac{p_1 V_1}{T_1} = \frac{p_2 V_2}{T_2} \quad p_2 = p_1 + \rho g h$$

$$V_2 = \frac{p_1 V_1 T_2}{(p_1 + \rho g h) T_1}$$

$$V_2 = \frac{10^5 \cdot 2 \cdot 10^{-3} \cdot 277}{(10^5 + 10^3 \cdot 10 \cdot 10) \cdot 293} \approx 0,95 \cdot 10^{-3} (\text{м}^3)$$

Відповідь: $V_2 \approx 0,95 \text{ л}$.

3. На рисунку у координатах p, V зображено замкнений газовий процес (цикл). Побудуйте цей цикл у координатах V, T і p, T .

Розв'язання

1) За графіком з'ясуємо, який ізопроцес відповідає кожній його ділянці; знаючи закони, за якими відбуваються ці процеси, визначимо, як у ході ізопроцесів змінюються макроскопічні параметри газу.

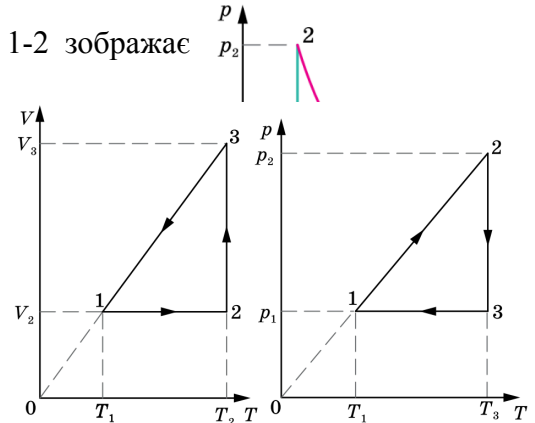
Ділянка 1–2: ізохорний процес; $V = const, p \uparrow$, отже, згідно із законом Шарля $T \uparrow$.

Ділянка 2–3: ізотермічне розширення; $T = const, V \uparrow$, отже, згідно із законом Бойля – Маріотта $p \downarrow$.

Ділянка 3–1: ізобарне стиснення; $p = const, V \downarrow$, отже, згідно із законом Гей-Люссака $T \downarrow$.

2) Побудуємо цей цикл у координатах V, T . Лінія 1-2 зображає ізохорний процес, причому температура зростає від T_1 до T_2 . Лінія 2-3 зображує ізотермічне розширення від V_2 до V_3 . Лінія 3-1 – ізобарний процес. (Продовження цієї лінії має пройти через початок координат!)

На іншому рисунку цей процес побудовано в координатах p, T .

4. Вертикальний циліндр із важким поршнем заповнили киснем, маса якого 10 г. Після збільшення температури на 50 К поршень піднявся на висоту 7 см. Визначте масу поршня, якщо над ним нормальний атмосферний тиск. Площа поршня 100 см^2 , молярна маса кисню $0,032 \text{ кг/моль}$.

Дано:

$$m_{\text{к}} = 10 \text{ г} = 10^{-2} \text{ кг}$$

$$\Delta T = 50 \text{ К}$$

$$h = 7 \text{ см}$$

$$= 7 \cdot 10^{-2} \text{ м}$$

$$S = 100 \text{ см}^2 = 10^{-2} \text{ м}^2$$

$$M = 32 \cdot 10^{-3} \frac{\text{кг}}{\text{моль}}$$

$$p_{\text{а}} = 10^5 \text{ Па}$$

$$R = 8,31 \frac{\text{Дж}}{\text{моль} \cdot \text{К}}$$

$$g = 10 \frac{\text{м}}{\text{с}^2}$$

$$m_{\text{п}} = ?$$

Розв'язання

$$F = F_{\text{а}} + F_{\text{тяж п.}} \quad pS = p_{\text{а}}S + m_{\text{п}}g$$

$$p = p_{\text{а}} + \frac{m_{\text{п}}g}{S} \quad \Rightarrow \quad p = const$$

Рівняння Менделєєва – Клапейрона:

$$p\Delta V = \frac{m_{\text{к}}}{M} R\Delta T \quad phS = \frac{m_{\text{к}}}{M} R\Delta T$$

$$p_{\text{а}}hS + m_{\text{п}}gh = \frac{m_{\text{к}}}{M} R\Delta T$$

$$m_{\text{п}} = \frac{\frac{m_{\text{к}}}{M} R\Delta T - p_{\text{а}}hS}{gh} = \frac{m_{\text{к}} R\Delta T - M p_{\text{а}}hS}{Mgh}$$

$$m_{\text{п}} = \frac{10^{-2} \cdot 8,31 \cdot 50 - 32 \cdot 10^{-3} \cdot 10^5 \cdot 7 \cdot 10^{-2} \cdot 10^{-2}}{32 \cdot 10^{-3} \cdot 10 \cdot 7 \cdot 10^{-2}} = \frac{4,155 - 2,24}{2,24 \cdot 10^{-2}} \approx 85,5 \text{ (кг)}$$

Відповідь: $m_{\text{п}} \approx 85,5 \text{ кг}$.

5. Бульбашка повітря піднімається з дна водоймища з глибини H . Визначте залежність радіуса бульбашки r від глибини її занурення в даний момент часу, якщо її початковий об'єм дорівнював V_0 . Силу поверхневого натягу не враховуйте. Атмосферний тиск – $p_{\text{а}}$, густина води – ρ .

Дано: H V_0 p_a ρ $r - ?$ **Розв'язання**

Рівняння Менделєєва – Клапейрона:

$$p(h)V(h) = \nu RT$$

$$p(h)V(h) = \text{const} \quad p(h) = p_a + \rho gh$$

$$(p_a + \rho gh)V(h) = (p_a + \rho gH)V_0 \Rightarrow V(h) = \frac{p_a + \rho gH}{p_a + \rho gh} V_0$$

$$V = \frac{4}{3} \pi r^3$$

$$\frac{4}{3} \pi r^3 = \frac{p_a + \rho gH}{p_a + \rho gh} V_0 \Rightarrow r = \sqrt[3]{\frac{3(p_a + \rho gH)}{4\pi(p_a + \rho gh)} V_0}$$

$$\text{Відповідь: } r = \sqrt[3]{\frac{3(p_a + \rho gH)}{4\pi(p_a + \rho gh)} V_0}$$

IV. ПІДБИТТЯ ПІДСУМКІВ УРОКУ**V. ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ**

Повторити § 30, Вправа № 30 (5, 6)